

Тетяна Філатьєва

ІНТЕГРАЦІЯ РІЗНИХ ФОРМ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ЯК УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ- ПОЗАШКІЛЬНИКІВ

У статті досліджуються особливості інтеграції різних форм художньо-творчої діяльності та використання інтерактивних методів навчання на заняттях з мистецтва, розкривається їх роль у підготовці майбутніх фахівців у галузі мистецтва до художньо-педагогічної діяльності в позашкільних закладах освіти. Наводяться приклади інтеграції у межах занять з фахових дисциплін.

Ключові слова: умова, педагогічна умова, інтеграція, художньо-творча діяльність, інтерактивні методи навчання.

У добу відродження та модернізації освітнього простору на особливу увагу заслуговує питання підготовки фахівців у галузі мистецтва, діяльність яких спрямована на культурно-естетичне оздоровлення нації, формування естетичного, мистецького смаку певного етнокультурного середовища. Актуальним є питання підготовки фахівців у галузі мистецтва до діяльності в позашкільних закладах, оскільки саме в них починається формування творчої, креативної особистості, здатної мобілізуватися в сучасному соціокультурному просторі. Значущим аспектом професійного становлення майбутніх фахівців у галузі мистецтва є їхня підготовка до діяльності в позашкільних навчальних закладах освіти.

До питання підготовки вчителя в педагогічному вищому навчальному закладі зверталось багато науковців, розглядаючи його в різних аспектах. Так, психолого-педагогічні засади професійної діяльності вчителя досліджували М. Блохін, А. Вербицький, О. Мороз, В. Сластьонін, О. Щербаків та ін. Особливості професійної адаптації молодого фахівця вивчали І. Бех, С. Гончаренко, В. Орлов, І. Попов, І. Поленова, В. Сластьонін, Н. Тимченко, І. Якиманська та ін. Процес формування готовності випускників вищих навчальних закладів до професійної діяльності розглядали А. Войченко, О. Глузман, В. Колупаєв, В. Нікітенко, О. Пехота та ін. До тлумачення та розробки умов професійної майстерності майбутніх спеціалістів звернулися Ю. Азаров, Н. Борецький, І. Зязюн, А. Мудрик, Г. Овчаренко, М. Семко, В. Томашевський, О. Трошкін та ін.

Специфіку педагогічного процесу в позашкільному навчально-виховному закладі досліджує Т. Суцєнко [5]. Особливості організації

навчально-виховної діяльності в позашкільних закладах освіти розробляє Л. Войчук. До питання інноваційної діяльності в системі позашкільля звернулася О. Макарова.

Отже, цілісного дослідження умов підготовки фахівців у галузі мистецтва до діяльності в позашкільному навчальному закладі освіти виявлено не було, що й зумовило звернення до цього питання.

Мета статті – визначити сутність понять «умова», «педагогічна умова»; дослідити особливості інтеграції різних форм художньо-творчої діяльності та використання інтерактивних методів навчання на заняттях з мистецтва, встановивши їх роль у підготовці фахівців у галузі мистецтва до художньо-педагогічної діяльності в позашкільних закладах освіти.

Поняття «умова» у філософських словниках трактується як «те, від чого залежить дещо інше (зумовлене); як істотний компонент комплексу об'єктів (речей, їх станів, взаємодій), за наявності якого з необхідністю впливає існування цього явища». Так, у філософському словнику за редакцією І. Фролова «умова» тлумачиться як категорія, що відображає ставлення предмета до навколишніх явищ [1, с. 707].

Отже, з позицій філософії, умови – це певні стабільні обставини, що оточують об'єкт, впливаючи на нього в ході розвитку. У психолого-педагогічній літературі поняття «умови» розглядається як тотожне до «середовища» та «обставин». Прибічниками такої інтерпретації поняття є М. Ушаков, В. Андреев та ін. О. Бережнова трактує умову як спеціально створену дослідником обставину, у якій максимально ефективними є його дії. Педагогічна наука тлумачить умови як ґрунт для забезпечення високого рівня педагогічних явищ, як необхідні обставини, цілеспрямовано зорієнтовані на досягнення результативності процесів навчання, виховання, розвитку особистості.

Таким чином, педагогічні умови – це комплекс педагогічних заходів, спрямованих на успішне здійснення певного педагогічного процесу. Педагогічними засобами, що допомагають створити певні педагогічні умови для зростання фахівця, можуть бути різні за змістом методи, прийоми, форми організації навчально-пізнавальної діяльності у вищому педагогічному навчальному закладі мистецького напрямку.

Безперечним показником професійної готовності майбутнього спеціаліста в галузі мистецтва до діяльності в позашкільних закладах освіти є ступінь оволодіння ним фаховими й загальнокультурними знаннями та вміннями їх застосувати в практичній діяльності, продемонструвавши власні художньо-педагогічні навички.

На нашу думку, забезпечити високий рівень готовності, а саме оволодіння знаннями, уміннями та навичками художньо-педагогічної діяльності, майбутнього педагога-позашкільника має використання на заняттях зі спеціальних дисциплін інтегрованих форм художньо-творчої

діяльності.

Інтеграція в педагогіці набула останнім часом багатозначності. У нашому випадку ближчим є тлумачення терміна «інтеграція» І. Козловською, яка трактує її як інтеграцію знань, форм, методів і технологій навчання. Спираючись на різні інтерпретації терміна «інтеграція», Л. Масол виводить класифікацію інтеграцій. Серед видів інтеграцій, у світлі нашої проблематики, виділимо такі різновиди інтеграції, як інтеграція форм організації навчання й виховання, що реалізується в межах інтегрованого заняття, та інтеграція способів взаємодії педагога й студента, що трактується як інтегративна педагогічна технологія [4, с. 8].

У процесі естетичного виховання молоді інтеграція посідає чільне місце. Так, А. Зісь розглядає інтеграцію як особливий вид художньої творчості, який знаходить своє вираження в зміні структури художнього мислення, у формуванні його глобальних характеристик [Цит. за: 3, с. 84]. Адже вміння глобально мислити в контексті творчості сприяє естетичному розвитку особистості, що спричиняє виникнення художніх цінностей. У контексті мисленнєвої діяльності простежується формування художнього мислення, ознаками якого є: образний характер, асоціативність і метафоричність, чуттєва і практично-матеріальна зумовленість форм, специфічне співвідношення форми і змісту [4].

Опанування знаннями, уміннями й навичками художньо-педагогічної діяльності в системі позашкільної освіти вимагає залучення студентів до розв'язання різних завдань художньо-творчої направленості, побудованих на принципах інтеграції. Інтеграція різних форм художньо-творчої діяльності, створення атмосфери творчості на заняттях сприяють розширенню можливостей реалізації художнього потенціалу студента в колективних, індивідуальних та групових творчих справах.

Інтеграція на заняттях у вищих навчальних закладах мистецького напрямку реалізується через виведення навчально-виховного процесу на інтенсивний шлях за рахунок поєднання різних видів художньо-творчої діяльності студентів. Інтегрувати різні форми художньо-творчої діяльності можна, безумовно, у межах спеціальних дисциплін (живопис, малюнок, композиція, скульптура, робота в матеріалі тощо) при виконанні всіх видів завдань. О. Рудницька виділяє такі рівні інтеграції в галузі мистецької освіти: теоретичний та емпіричний, міжпредметний та внутрішньо-предметний, художній та позахудожній.

Видами завдань, на яких можна інтегрувати різні форми художньо-творчої діяльності, можуть бути такі: компаративний аналіз творчості (або робіт) провідних митців; характеристика комунікативних засобів передачі образності (звукові та зорові); сюжетна передача життєвих образів за допомогою геометричних фігур; ілюстрування заданої теми (наприклад,

«Етнічні сюжети України») графічними засобами (кляксографія) тощо.

Названі форми художньо-творчої діяльності доцільно використовувати в межах фахових дисциплін, як-от: «Малюнок», «Живопис», «Композиція», «Історія образотворчого мистецтва», «Робота в матеріалі» – при підготовці бакалаврів та спеціалістів у галузі мистецтва, а для магістрів образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва – «Спецкомпозиція», «Інтерпретація символіки творів образотворчого мистецтва», «Етномистецтвознавство», «Художній аналіз творів декоративно-прикладного мистецтва» тощо.

Різні види інтеграції художньо-творчих завдань підвищують рівень емоційного сприйняття творів мистецтва, особистісного пізнання майбутніми педагогами-позашкільниками мистецтва, оскільки за твердженням Л. Масол, «завдяки зіставленню і порівнянню, виділенню спільних і відмінних рис у мистецьких явищах стимулюється розвиток художньо-творчих здібностей» [4, с. 34].

Професійному становленню майбутнього фахівця в галузі позашкільля сприяє також застосування *інтерактивних методів навчання* на заняттях з фахових дисциплін. Активні методи навчання відрізняються від традиційних і покликані активізувати пізнавальну діяльність студентів, сформувати вміння й навички майбутньої професійної діяльності в системі позашкільної освіти.

Застосування інтерактивних завдань у мистецькій освіті є досить активним та новітнім підходом у дидактиці.

Спираючись на визначення О. Пометун та Л. Пироженко, окреслимо сутність інтерактивного навчання у вищому педагогічному навчальному закладі мистецького профілю. Це особлива форма організації художньо-педагогічної діяльності, спрямована на забезпечення позитивних умов навчання, у яких кожен студент почуватиметься успішною, інтелектуальною, неординарною особистістю. Інтерактивні методи навчання створюють можливості для міжособистісної взаємодії студентів.

У процесі підготовки фахівців у галузі мистецтва до художньо-творчої діяльності в системі позашкільля доцільним є їх знайомство з умовами використання гри на заняттях з різних дисциплін мистецького напрямку. П. Щербань подає такі умови, які необхідно враховувати при організації ігрової діяльності:

- визначення місця педагогічних ігор та ігрових ситуацій у системі інших видів діяльності на заняттях;
- доцільність використання їх на різних етапах вивчення різноманітного за характером навчального матеріалу;
- розроблення методики проведення педагогічних ігор з урахуванням дидактичної мети заняття та рівня підготовленості вихованців;
- вимоги до змісту ігрової діяльності у світлі ідей розвивального

навчання;

– передбачення способів стимулювання вихованців, заохочення в процесі гри тих, хто найбільше відзначився, а також підбадьорення відстаючих [6, с. 17].

Спираючись на твердження науковців виділимо такі складники педагогічного керівництва художньо-ігровою діяльністю студентів мистецьких спеціальностей:

– організаційно-процесуальне забезпечення: розробка ідей, теми, сценарію, загальної композиції заняття з художньо-ігровим (конструктивним, театральним) компонентом, організація процесу ігрового навчання, форми й методи оцінювання освітніх результатів;

– емоційно-психологічне забезпечення – створення сприятливого психологічного клімату, творчої атмосфери;

– матеріально-предметне забезпечення (підготовка художньо-дидактичних матеріалів, створення відповідного художньо-естетичного середовища) [6, с. 91].

Л. Масол головним в інтерактивному навчанні вбачає набуття інтеркультурної компетентності, тобто готовності, здатності до комунікативної та кооперативної діяльності, оволодіння комплексом відповідних умінь. Інтерактивні вміння дослідниця класифікує за такими групами:

– уміння слухати партнерів і виявляти до них прихильність, доброзичливість, толерантність;

– уміння переконувати, аргументувати власну думку, керувати емоційним станом;

– уміння дискутувати, підтримувати зворотній зв'язок, ініціювати спілкування, доходити компромісу;

– уміння взаємодіяти, співпрацювати, установлювати ділові контакти, працювати в парі, малих групах, колективно [4].

Підґрунтям інтерактивного навчання є спілкування. Завдання інтерактивного характеру спрямовані, перш за все, на розвиток комунікативних здібностей майбутніх фахівців у галузі мистецтва, здатностей до співтворчості, взаємодії, співробітництва в системі позашкілля.

Отже, оволодіння достатнім багажем знань, умінь та навичок художньо-педагогічної діяльності в позашкільних закладах освіти в результаті застосування інтерактивних методів навчання та інтеграції різних форм художньо-творчої діяльності в підготовці вчителів образотворчого мистецтва та вихователів позашкільних закладів освіти художньо-естетичного напрямку є досить вагомим показником професійного становлення особистості. Тому серйозна роль належить викладачеві вищого навчального закладу, перед яким постає низка навчально-педагогічних завдань – розробити ігри з фахових дисциплін, зацікавити ними студентську аудиторію, спрямувати слухачів на творчі шукання та

співробітництво, продемонструвати особливості організації художньо-педагогічної діяльності в різновікових дитячих колективах, прищепити знання, уміння та навички художньо-педагогічної діяльності в системі позашкілля.

Перспективною залишається проблема підготовки фахівців у галузі мистецтва до художньо-педагогічної діяльності в системі позашкілля, адже вищі навчальні заклади України надають недостатню підготовку майбутнім педагогам-позашкільникам, які спрямовані на роботу в позашкільних установах художньо-естетичного спрямування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Философский словарь / под ред. И. Т. Фролова. – 5-е изд. – М. : Политиздат, 1986. – 590 с.
2. Семко М. І. Формування художнього мислення студентів у процесі художньо-педагогічної підготовки : зб. наук. пр. / М. І. Семко, М. В. Вацьо // Наук. вісн. Південноукраїн. держ. пед. ун-ту ім. К. Д. Ушинського : матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф. «Мистецька освіта : сучасний стан і перспективи розвитку». – Одеса : ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, 2006. – Ч. I. – С. 80–86.
3. Методика навчання мистецтва у початковій школі : посіб. для вчителів / Масол Л. М., Гайдамака О. В., Белкіна Е. В. та ін. – Х. : Веста : Вид-во «Ранок», 2006. – 256 с.
4. Масол Л. М. Зміст загальної мистецької освіти в Україні й за рубежом : Проблеми виховання / Л. М. Масол // Педагогіка і психологія. – 2001. – № 3–4. – С. 69–79.
5. Сущенко Т. І. Позашкільний педагогічний процес як дозвіллева сфера життєдіяльності дитини / Т. І. Сущенко // Позашкілля. – 2010. – № 2. – С. 42–46.
6. Щербань П. М. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах : навч. посіб. / П. М. Щербань. – К. : Вища шк., 2004. – 207 с.